

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
30 серпня 2021 року, протокол № 1

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2021 року
м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
із спеціальності 232 Соціальне забезпечення
галузі знань 23 Соціальна робота**

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, кандидатка психологічних наук, доцентка
24 серпня 2021 року

Оксана ГУМЕНЮК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
25 серпня 2021 року, протокол № 1

Завідувач кафедри, доктор філософських наук,
професор
25 серпня 2021 року

Леонід ВИГОВСЬКИЙ

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент
25 серпня 2021 року

Сергій КРУШИНСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
25 листопада 2021 року, протокол № 3

Перша проректорка, голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
25 листопада 2021 року

Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг програми – 1 ум.др.ар

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		3
2.	Заплановані результати навчання		4
3.	Програма навчальної дисципліни		7
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		13
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	13
	4.2.	Аудиторні заняття	14
	4.3.	Завдання для самостійної роботи студентів	15
5.	Методи навчання та контролю		15
6.	Схема нарахування балів		15
7.	Рекомендована література		16
	7.1.	Основна література	16
	7.2.	Допоміжна література	16
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		17

1. Опис навчальної дисципліни

1.	Шифр і назва галузі знань	– 23 Соціальна робота
2.	Код і назва спеціальності	– 232 Соціальне забезпечення
3.	Назва спеціалізації	– немає
4.	Назва дисципліни	– Соціальна психологія
5.	Тип дисципліни	– обов'язкова професійної підготовки
6.	Код дисципліни	– ОП.232.Б.4
7.	Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8.	Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9.	Курс / рік навчання	– 2/2
10.	Семестр	
	- денна форма навчання	– 3
	- заочна форма навчання	– 3,4
11.	Обсяг вивчення дисципліни:	
	1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4,5/135
	2) денна форма навчання:	
	аудиторні заняття (годин)	– 54
	% від загального обсягу	– 40
	лекційні заняття (годин)	– 28
	% від обсягу аудиторних годин	– 51,9
	семінарські заняття (годин)	– 26
	% від обсягу аудиторних годин	– 48,1
	самостійна робота (годин)	– 81
	% від загального обсягу тижневих годин:	– 60
	аудиторних занять	– 3,2
	самостійної роботи	– 4,8
	3) заочна форма навчання:	–
	аудиторні заняття (годин)	– 18
	% від загального обсягу	– 13,3
	лекційні заняття (годин)	– 14
	% від обсягу аудиторних годин	– 77,8

семінарські заняття (годин)	– 4
% від обсягу аудиторних годин	– 22,2
самостійна робота (годин)	– 119
% від загального обсягу	– 88,1
Форма семестрового контролю	– екзамен
Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ОЗ.232.Б.5. Загальна психологія, ОЗ.232.Б.11. Соціологія, ОЗ.232.Б.10. Філософія
2) супутні дисципліни	– ОП.232.Б.2. Соціальна робота, ОП.232.Б.3. Система соціального забезпечення, ОП.232.Б.13. Соціальні допомоги, ОП.232.Б.16. Соціальне обслуговування, ОП.232.Б.14. Конфліктологія
3) наступні дисципліни	– В.232.Б.6.4. Людський розвиток, В.232.Б.6.3. Психологія особистості, В.232.Б.7.5. Організація роботи з особами з особливими потребами
Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК12. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК13. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих на себе обов'язків.</p> <p>ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо при прийнятті рішень та вирішенні проблемних ситуацій у сфері соціального забезпечення.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p> <p>СК11. Здатність оцінювати якість соціальних послуг.</p> <p>СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.</p> <p>СК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.</p>
--	---

	СК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.
Результати навчання	<p>ПР 03. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження.</p> <p>ПР 09. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців, здійснювати професійну діяльність на основі етичних принципів, дотримання прав особи, сприяння вирішенню проблем.</p> <p>ПР 18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги та інших видів соціального забезпечення.</p> <p>ПР 19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.</p> <p>ПР 24. Надавати консультації щодо можливих способів здійснення та захисту прав та інтересів осіб у сфері соціального забезпечення, вести формальну і неформальну бесіду з проблем соціального забезпечення.</p>

Після завершення вивчення дисципліни	
здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання	
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1)	Визначати предмет, головні поняття, функції та закони соціальної психології;
1.2)	Знати методологічні основи соціально-психологічного дослідження;
1.3)	Описувати історію розвитку соціальної психології та особливості її становлення в Україні;
1.4)	Демонструвати знання з теорії впровадження соціально-психологічних способів впливу в процесі спілкування;
1.5)	Відтворювати основні положення лідерства і керівництва в малих групах.
2. Розуміння	
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1)	Пояснювати різницю в особливостях міжособистісної взаємодії у соціальній психології;
2.2)	З'ясувати закономірності прояву групової динаміки;
2.3)	Інтерпретувати соціально-психологічні особливості етнічних груп;
2.4)	Обговорювати роль та значення застосування знань з соціальної психології у процесі подальшої професійної діяльності;
2.5)	Пояснювати феномен групового тиску у соціальній психології груп.
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	Застосовувати знання з соціальної психології для підвищення власної професійної компетентності, навичок критичного мислення, формування психологічної компетенції;
3.2)	Демонструвати вміння виявляти соціально-психологічні проблеми і шукати способи їх вирішення;
3.3)	Відрізнити особливості прикладної соціальної психології;
3.4)	Застосовувати знання з соціальної психології в індивідуальній бесіді та колективному обговоренні;

3.5) Набути практичні уміння ефективної поведінки в конфліктних ситуаціях.
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) Аналізувати тенденції розвитку сучасної соціальної психології, виокремлювати соціально-психологічні принципи та знання, необхідні для діяльності в межах конкретної спеціальності;
4.2) Виділяти основні ознаки соціальної психології сім'ї;
4.3) Порівнювати феномени лідерства і керівництва в малих соціальних групах;
4.4) Розрізняти соціонічні типи особистості;
4.5) Виокремлювати проблеми особистості в соціальній психології.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) Поєднувати вербальне і невербальне спілкування з метою ефективної комунікації;
5.2) Інтегрувати та використовувати знання з інших дисциплін при вивченні соціальної психології;
5.3) Вільно володіти категоріальним базисом соціальної психології для взаємодії соціально-психологічних теорій з іншими галузями гуманітарного знання;
5.3) Розуміти головні засади прикладних методів соціально-психологічних досліджень;
5.4) Обґрунтовувати необхідність соціально-психологічних знань для фахівців з управлінських спеціальностей;
5.5) Пропонувати шляхи оптимізації процесу власної комунікативної компетентності, особистісного розвитку та професійного зростання.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) Оцінювати значення знань тем з курсу «Соціальна психологія» для формування високого рівня соціально-психологічної культури особистості соціального працівника;
6.2) Аргументувати необхідність застосування соціально-психологічних теорій особистості в процесі її формування;
6.3) Пояснювати сутність основних категорій та законів соціальної психології;
6.4) Поєднувати знання з соціальної психології особистості із загальною психологією особистості;
6.5) Обирати найбільш оптимальні способи, методи і прийоми запобігання та уникнення конфліктів
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) Розробляти продуктивні соціально-психологічні способи впливу в процесі спілкування;
7.2) Демонструвати навички пошукової роботи, здатність самостійно планувати та проводити прикладні соціально-психологічні дослідження, що сприятиме творчій праці в інших галузях навчального процесу, і зокрема в набутті професійних управлінських знань та досвіду;
7.3) Планувати динамічні процеси в малій групі, враховувати їх особливості прояву;
7.4) Створювати програму прикладного соціально-психологічного дослідження особистості;
7.5) Здійснювати вплив на групові норми, нормативну поведінку та феномен групового тиску.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання

Соціальна психологія як наука про взаємозв'язок соціального і психічного, їх взаємодію, взаємозалежність, взаємовпливи на рівні окремої людини, спільності; про соціально-психологічні явища, які виникають у процесі соціальної взаємодії і характеризують індивіда і групу.

Структура соціальної психології: науково-методологічний розділ; соціально-психологічні проблеми особистості; соціально-психологічна характеристика спілкування; соціальна психологія груп і міжгрупової взаємодії; прикладна соціальна психологія.

Функції соціальної психології: теоретико-пізнавальна; комунікативна; гуманістична; прогностична; прикладна.

Базові категорії соціальної психології: особистість, соціальна група, взаємодія, спілкування, соціально-психологічна реальність, соціально-психологічні явища, соціально-психологічний тип, соціальні відносини, групові процеси, масова свідомість.

Предмет соціальної психології: вивчення закономірностей і механізмів виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних взаємин і соціальних спільностей.

Тема 2. Методологічні основи і методи соціальної психології

Рівні методології: загальна методологія; часткова спеціальна методологія; сукупність конкретних методів, методик і процедур. Методи збору інформації і методи її обробки у соціальній психології.

Метод спостереження, його завдання, предмет, об'єкт та спосіб. Включене, відкрите, приховане, лабораторне спостереження.

Експеримент як організована дослідником взаємодія між піддослідним або групою піддослідних і експериментальною ситуацією з метою встановлення закономірностей цієї взаємодії та змінних, від яких вона залежить. Етапи спостереження: теоретичний етап дослідження; методичний етап дослідження; експериментальний етап; аналітичний етап. Природний та лабораторний експеримент.

Метод вивчення документів. Метод «контент-аналізу». Метод опитування, як надзвичайно поширений прийом соціально-психологічного дослідження. Групове, очне та усне опитування. Тест як система завдань, що пропонується піддослідному і визначається як стандартне вимірювання.

Тема 3. Соціальна психологія спілкування

Поняття про спілкування як діяльність людини, що вказує на зв'язок і взаємодію у процесі матеріального та духовного виробництва, спосіб реалізації суспільних взаємин, який здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які особистості та групи вступають у процесі їхньої соціальної життєдіяльності. Потреба у спілкуванні і потреба в усамітненні. Спілкування як сприймання і розуміння один одного. функції спілкування: комунікативно-інформаційна, комунікативно-регулятивна, комунікативно-афективна. вербальні та невербальні засоби спілкування. спілкування як міжособистісна і групова взаємодія, основу якої становить пізнання одне одного і обмін певними результатами психічної діяльності – інформацією, думками, оцінками. Основні підходи до вивчення природи спілкування: монособ'єктивний: полііндивідний; інтеріндивідний та діалогічний. складові спілкування: зміст; мета; засоби; функції; види; форми; типи та структура.

Спілкування і взаємовплив. Спілкування і діяльність. Спілкування і обмін інформацією. Спілкування і сприймання людьми один одного. Спілкування і міжособистісні взаємини.

Міжособистісне спілкування як процес інформаційної і предметної взаємодії між людьми, в якому формуються і реалізуються їхні міжособистісні стосунки. Матеріальне, духовне та масове спілкування.

Структура спілкування. Функції, стилі і види спілкування. Вербальні засоби спілкування. Розмовна мова, літературна мова, письмова та усна мова. Невербальне спілкування як вид спілкування, для якого характерне використання невербальної поведінки і невербальних комунікацій як головного засобу передавання інформації, організації взаємодії, формування образу, здійснення впливу на іншу людину. Невербальні комунікації та невербальна поведінка.

Форми спілкування: ділова бесіда, розмова по телефону, переговори. Культура спілкування як сукупність знань і вмінь, способів і навичок комунікативної взаємодії, а також пов'язаних з нею загальних для конкретного суспільства і конкретних ситуацій етико-психологічних принципів і норм.

Тема 4. Індивідуальна бесіда і колективне обговорення

Індивідуальна бесіда та колективне обговорення як форми спілкування між людьми. Види бесід: глибинно-особистісні; ритуальні; ділові. Функції бесід і колективного обговорення: обмін інформацією; формування перспективних заходів і процесів; контроль і координація уже розпочатих дій; взаємне спілкування; підтримання ділових контактів; пошук, висунення, розробка виробничих ідей; стимулювання думки співрозмовника; розв'язання етичних проблем. Поняття про індивідуальну бесіду як діалог двох співрозмовників що значущі один для одного і прагнуть до досягнення певної бесіди, передача інформації, аргументування, спростування доказів співбесідника, прийняття рішення – їх характеристика.

Форми колективного обговорення: наради, збори, мітинги, переговори, дискусії, різні форми активного навчання (“мозковий штурм”, ділові та рольові ігри) тощо.

Форми колективного обговорення глибинно-особистісної і ділової сфери взаємовідносин.

Характеристика індивідуальної бесіди та колективного обговорення. Підготовка до індивідуальної бесіди та колективного обговорення як умова їх результативності. Особливості встановлення психологічного контакту. Рівні встановлення контактів у державній установі: а) установа – відвідувач; б) установа – установа; в) керівник – підлеглі. Орієнтація у ситуації і людях. Основні абстрактні типи співрозмовників.

Тема 5. Міжособистісна взаємодія у соціальній психології

Взаємодія як взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності. Види взаємодії: співробітництво; суперництво. Основні наукові погляди на взаємодію та її структуру. Форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії: деструктивні форми; агресія; упередження; обман; егоїзм; конфліктна взаємодія.

Міжособистісні взаємини як випадкові або заплановані, короточасні або тривалі, вербальні або невербальні контакти з людьми, що викликають певні зміни в їх поведінці і діяльності.

Поняття про соціальні, психологічні та міжособистісні взаємини. Соціальні (суспільні) відносини – політичні, економічні, виробничі, ідеологічні відносини. Відносини між різними соціальними групами.

Емоційні взаємини як головний компонент міжособистісних взаємин. Атракція як процес формування привабливості та її результат. Механізми міжособистісних взаємин: симпатія-антипатія; взаємовплив; співпереживання; взаєморозуміння.

Тема 6. Соціальна психологія конфлікту

Конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію. Типи конфліктогенів. Аналіз схеми розвитку конфлікту. Конфліктні ситуації, їх види (об'єктивно-цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно-нецілеспрямовані). Класифікація конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у конфлікт). Аналіз

схеми розвитку конфлікту. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Поняття про конфліктоген як причину конфлікту. Типи конфліктогенів.

Внутрішньоособистісний конфлікт як розв'язання проблемних питань особистості. Теорії виникнення та способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

Міжособистісні конфлікти як найпоширеніший тип конфлікту. Причини виникнення міжособистісних конфліктів. Причини конструктивних конфліктів в організації: незадоволеність оплатою; несприятливі умови праці; недоліки в організації праці; невідповідність прав і обов'язків; незручний графік роботи; прогалини в технології; низький рівень дисципліни. Причини деструктивних конфліктів: неправильні дії керівника; неправильні дії підлеглих; неправильні дії керівника і підлеглих.

Тема 7. Конфлікт як соціально-психологічний феномен

Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Міжособистісні стилі розв'язання конфліктів: конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс. Структурні методи розв'язання конфліктів: своєчасне роз'яснення вимог щодо результатів та дії людини або колективу; застосування координаційного механізму; загальноорганізаційні комплексні цілі; система винагород. Специфіка самостійного розв'язання конфліктів. Методи розв'язання конфліктів за допомогою посередника: метод "виходу емоцій", метод "емоційного компенсування", метод "авторитетного третього", метод "відкритої агресії", метод "обміну позиції", метод "примусового слухання", метод "розширення духовного горизонту". Картографія конфлікту.

Процес управління конфліктами як цілеспрямоване регулювання соціальних взаємин у відповідності з об'єктивними законами. Конфлікти на підприємстві як конфлікти, що виникають у системі соціальної взаємодії об'єктів та суб'єктів управління.

Міжособистісні стилі розв'язання конфліктів: конкуренція, співробітництво, ухилення, пристосування, компроміс.

Тема 8. Соціально-психологічні основи поведінки соціального працівника в конфліктних ситуаціях

Конфлікт як соціально-психологічна основа діяльності соціального працівника. Конфлікт як зіткнення інтересів, думок, оцінок, емоцій або дій людини, що вступили у взаємодію. Конфліктні ситуації, їх види (об'єктивно-цілеспрямовані, об'єктивно-нецілеспрямовані, суб'єктивно-цілеспрямовані, суб'єктивно-нецілеспрямовані). Класифікація конфліктів (за характером виявлення, по цільовій спрямованості, в залежності від кількості людей, які вступають у конфлікт).

Аналіз схеми розвитку конфлікту. Правила попередження конфліктів. Конструктивні та деструктивні конфлікти. Поняття конфлікту, конфліктної ситуації. Типи конфліктів. Психологічні причини зародження конфліктів і можливості керівника щодо їх передбачення і нейтралізації. Структура конфлікту. Форми поведінки керівника в ситуаціях конфлікту. Стратегії поведінки соціального працівника в службових конфліктах. Провокування конфліктів, схильність до конфліктів.

Конструктивні конфлікти та їх використання в соціальній діяльності. Активна підготовка соціального працівника до конфліктного спілкування.

Методи управління конфліктною ситуацією: структурні і міжособові. Структурні методи розв'язання конфлікту: роз'яснення вимог до роботи (координаційні і інтеграційні механізми); встановлення загальноорганізаційної мети; використання системи винагород.

Тема 9. Соціальна психологія груп

Представники соціальної психології (Г.Лебон, В.Бехтерев, С.Московічі) про психологію груп. Натовп як тимчасове неорганізоване об'єднання людей, що безпосередньо контактують між собою на ситуативно-об'єктивній основі. Різновиди натовпу: випадковий (пов'язаний з

інтересом до якоїсь події); діючий (може бути агресивним, панічним, корисливим); конвенційний (базується на реальних чи уявних правилах та нормах); експресивний (в якому вираженні спільні почуття (радості, протесту, горя)). Г.Лебон, Г.Тард, М.К.Михайловський, З.Фрейд про натовп. Особливості натовпу.

Психологічні особливості етнічних груп. Етнічна група як тип великої соціальної групи, що формується і розвивається природно-історичним шляхом. Поняття “психологічного складу нації”. Аспекти психології етнічних спільностей: психологічний склад як найбільш стійке утворення (національний або етнічний характер, традиції, звичаї); емоційна сфера (національні або етнічні почуття, потреби, інтереси).

Поняття “національний характер”. Сфери виявлення національного характеру. Психологічні особливості українського національного характеру: інтровертованість, індивідуалізм, здатність до саморегуляції, емоційність, амбіційність, недостатня розвиненість соціальної ролі, упертість.

Характерні ознаки масових спільностей: аморфність утворення та існування; випадковість входження індивідів, невизначеність кількісного та якісного складу учасників, їхня різноманітність; невизначеність становища, нездатність існувати як структурне об’єднання у складі інших соціальних спільностей; ситуативність виникнення (утворюються в результаті випадкової діяльності і існують тільки в її межах).

Тема 10. Психологія малих соціальних груп

Класифікація малих соціальних груп: лабораторні-природні (натуральні) – ті, що спеціально створюються для виконання експериментальних завдань у лабораторних умовах, та групи, що існують у реальних життєвих ситуаціях, мають певну історію, сформовану структуру, рівень розвитку; формальні-неформальні або організовані та спонтанні в залежності від способу утворення. Формальні (організовані) їхнє виникнення зумовлене суспільною потребою досягнення конкретних соціальних цілей, неформальні виникають самочинно, без санкцій суспільства як усередині формальних груп, так і поза ними; первинні-вторинні групи, первинні (кола найближчого оточення – сім’я, студентська група), вторинні (кола дальшого і ширшого оточення; закриті-відкриті групи, класифікаційною засадою яких є міра відкритості, доступності до ширшого соціального середовища; групи членства-референтні, тобто наскільки група є значущою для особи в орієнтації на певні цінності, норми і впливає на поведінку людини.

Характеристики групи. Кількісний розмір групи. Частина психологів нижчу межу малої групи визначає у дві особи (діада), інші стверджують, що вона має включати не менше трьох осіб (тріада), оскільки за умов конфлікту група з двох осіб легко може розпастися. мають місце розходження і щодо верхньої межі малої групи: починаючи від 7-10 до 45 і більше осіб. Головні підходи до вивчення малих соціальних груп: соціометричний напрямок, групова динаміка, психоаналітичний напрямок, інтеракціоністський напрямок. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі. формальна та неформальна структури груп. М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі про причини вступу людей до неформальних груп: потреба в допомозі, потреба у захисті, потреба в інформації, потреба у спілкуванні та симпатії. поняття про лідерство і керівництво як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

Тема 11. Соціальна психологія сім’ї

Сім’я як особливого роду соціальна група, що призначена для оптимального задоволення потреб у самозбереженні і самоствердженні. Етапи розвитку сім’ї: ріст, становлення, розквіт,

Характеристика типів сімейних взаємин: диктат, опіка, невтручання, співробітництво. Рівні подружніх взаємин: функціонально-рольові (статусні); емоційно-оціночні; особистісно-смыслові.

Етико-психологічні моделі сім'ї: 1) подружжя добре підготовлене в етичному плані, з рівним статусом; 2) подружжя виділяється високою культурою спілкування (але статус не є рівним); 3) подружжя не підготовлене в плані етики спілкування, але з однаковим статусом; 4) подружжя не володіє етичною культурою і психологічна позиція одного з них сильніша. Мистецтво кохання. любов і кохання. Сімейні конфлікти. Мистецтво любити і бути щасливим в сім'ї.

Тема 12. Лідерство і керівництво в малих соціальних групах

Керівництво і лідерство як персоніфіковані форми соціального контролю та інтеграції всіх механізмів і способів соціально-психологічного впливу з метою досягнення максимального ефекту в груповій діяльності та спілкуванні.

Професіоналізм особистості лідера і керівника, як характеристика суб'єкта праці, що відображає високий рівень професійно важливих та індивідуально-ділових якостей, адекватний рівень прагнень, мотиваційну сферу та ціннісні настанови, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця.

Керівництво як процес правового впливу, який керівник здійснює на основі влади, делегованої йому державою або колективом. Керівник як суб'єкт управління. Особливості керівництва. Психологічні типи керівників. Характеристика чинників, що діють на людину при формуванні її як керівника певного типу. Труднощі, вимоги та обмеження в роботі керівників. Психологічні якості особистості керівника.

Лідерство як процес психологічного впливу однієї людини на інших у процесі їх спільної життєдіяльності, що пов'язано із сприйняттям, наслідуванням, розумінням один одного. Відмінності між лідерством і керівництвом. Теорії лідерства. Модель типології лідерства (за Л.І.Уманським). Психологія індивідуального стилю управління. Стиль керівництва як система принципів, норм і методів впливу на підлеглих з метою ефективного виконання управлінської діяльності та досягнення визначеної мети.

Тема 13. Соціальна психологія особистості

Поняття "особистість". Особистість як соціальна якість. Динамічні якості особистості (цілі, інтереси, установки, цінності). Особистість як системна, соціальна якість, що набувається в предметній діяльності і спілкуванні. Індивід як окремий представник людського суспільства. Головна характеристика властивостей індивіда – залежить від спадковості. Індивідуальність як неповторне поєднання психологічних особливостей людини, що складають її своєрідність, відмінність від інших людей. Особистість як людина, що живе і діє в певних суспільно-історичних умовах, посідає певне місце в суспільстві і характеризується свідомістю. Індивідуально-типологічні якості особистості що розглядає загальна психологія. Структура особистості: біологічне (вроджене) та соціальне (визначає ставлення особистості до зовнішнього середовища).

Проблема особистості в соціальній психології. Особистість як стійка система соціально-значущих рис людини, зумовлених її включенням до системи суспільних відносин і сформованих у процесі спільної діяльності і спілкування з іншими людьми. Проблема соціалізації індивіда (філогенез та онтогенез соціалізації). Три головні етапи соціалізації індивіда від дитини до зрілої особистості (за Н.В.Андреєнковою): первинна, або соціалізація дитини; маргинальна (проміжна, або псевдостійка), соціалізація підлітка; стійка, що означає перехід від юності до зрілості, тобто від 17-18 до 23-25 років. Складові соціалізації як єдиного процесу (за Є.В.Соколовим): гуманізація; соціальна адаптація; інтеграція особистості. Соціалізація як процес входження індивіда до різних спільностей, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання і наuczіння. Соціальна діяльність (праця, спілкування, пізнання, гра, навчання) як головний чинник соціалізації. Стадії первинної та вторинної соціалізації.

Соціально-психологічна структура особистості, як проміжна між соціальною і психологічною, що дає можливість синтезувати в собі ці рівні детермінації людської діяльності.

Тема 14. Особистість у групі

Самосвідомість особистості як здатність людини безпосередньо відтворювати себе, рефлексувати з приводу своїх можливостей. Самопізнання як процес пізнання себе, своєї діяльності, внутрішнього психічного змісту.

Розвиток особистості як процес формування особистості як соціальної якості індивіда, результат її соціалізації і виховання. Соціалізація як процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду, що відбувається в спільній діяльності і спілкуванні.

Соціальні норми як еталон, мірило, зразок з яким особистість співвідносить свої вчинки, на основі яких обґрунтовує свої дії, оцінює поведінку інших. Фази процесу входження індивіда у відносно стабільне соціальне середовище: фаза адаптації; фаза індивідуалізації; фаза інтеграції.

Статус як місце індивіда в системі міжособистісних відносин в групі, суспільстві, його права, обов'язки, привілеї. Статус як свідчення значущості особистості групою чи суспільством, в якому реалізуються групові норми і цінності. Авторитет, престиж, позиція і роль як поведінкові характеристики особистості в групі.

Стативно-рольові параметри особистості. Стативна роль як роль, зумовлена належністю людини до певної статті. Гендерні ролі як сукупність очікуваних взірців поведінки для чоловіків і жінок. Поведінка особистості і соціальна напруженість. Депресія, стрес, екстремальна ситуація.

Тема 15. Особливості прикладної соціальної психології

Прикладна соціальна психологія в сфері економіки і виробництва. Взаємодія макроекономіки і прикладної соціальної психології. Особливості діяльності соціальної психології на мезоекономічному рівні. Типи відносин у дослідженні соціально-психологічного клімату в колективах: відносини між членами групи (організації) по вертикалі; відносини між членами групи (організації) по горизонталі; ставлення до праці.

Прикладна соціальна психологія в сфері політики у психології політичного лідерства, у психології політичних конфліктів і деформацій, у психології підготовки і прийняття політичних рішень, у соціально-політичних способах політичного впливу, у вивченні комплексних соціально-психологічних проблем організації, у соціально-психологічному консультуванні політичних діячів.

Проблема управління в соціальній психології. Прикладна соціальна психологія і охорона здоров'я, найважливішим полем в якій соціально-психологічні особливості лікувального процесу та організації охорони здоров'я. Прикладна соціальна психологія і сім'я. Прикладна соціальна психологія в правовій сфері.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання*					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Місце і значення соціальної психології в системі наукового знання	11	4	2	-	-	5	11	2	-	-	-	9
2.	Методологічні основи і методи соціальної психології	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
3.	Соціальна психологія спілкування	11	4	2	-	-	5	11	2	-	-	-	9
4.	Індивідуальна бесіда та колективне обговорення	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
5.	Міжособистісна взаємодія у соціальній психології	9	2	2	-	-	5	9	2	-	-	-	7
6.	Соціальна психологія конфлікту	10	4	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
7.	Конфлікт як соціально-психологічний феномен	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
8.	Соціально-психологічні основи поведінки соціального працівника в конфліктних ситуаціях	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
9.	Соціальна психологія груп	9	2	2	-	-	5	9	2	-	-	-	7
10.	Психологія малих соціальних груп	9	2	2	-	-	5	9	-	-	-	-	9
11.	Соціальна психологія сім'ї	9	2	2	-	-	5	9	2	2	-	-	5
12.	Лідерство і керівництво в малих групах	11	4	2	-	-	5	11	2	-	-	-	9
13.	Соціальна психологія особистості	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
14.	Особистість у групі	8	-	2	-	-	6	8	-	2	-	-	6
15.	Особливості прикладної соціальної психології	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
	Усього годин	135	28	26	-	-	81	135	14	4	-	-	117

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Завдання для самостійної роботи студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліцопитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;

2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;

3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;

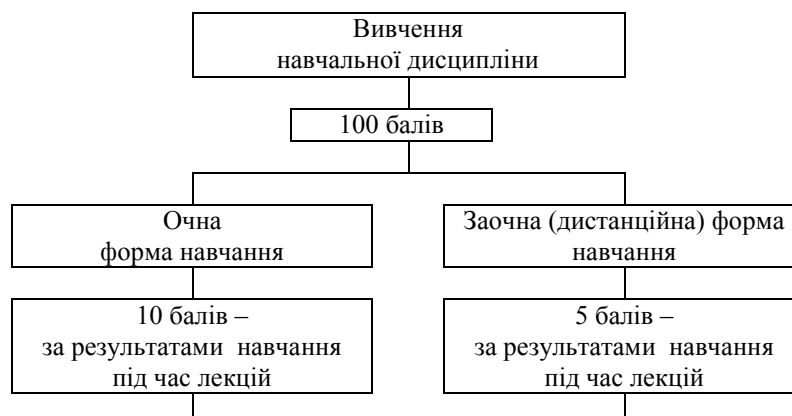
4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;

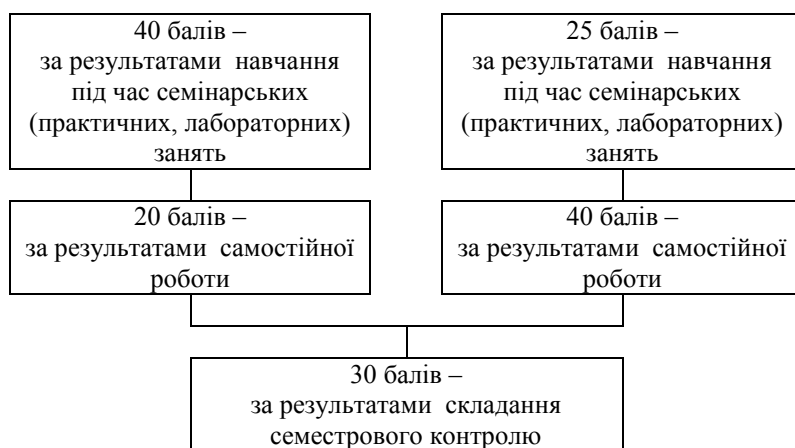
5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену. Структура екзаменаційного білету містить три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. М. Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. -Київ : Каравела, 2016. 369 с.
2. Гуменюк О.Г. Психологія загальна і професійна: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів ВНЗ. К.: КНТ, 2014. 460 с.
3. Дуткевич Т.В. Конфліктологія: конспекти лекцій: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2012. 396 с.
4. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. К.: Наука, 2015. 278 с.
5. Мельник Л.П. Психологія управління: підручн. К.: МАУП, 2014. 176 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 688 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., випр. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 688 с.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. Соціальна психологія особистості і спілкування. К., 2017. 267 с.
9. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. К., 2016. 267 с.
10. Орбан Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: посіб.. К.: Академвидав, 2015. 446 с.
11. Основи соціальної психології : підручник для закл. вищ. освіти / П. П. Горностай та ін. / за ред. чл.-кор. НАПН України М. М. Слюсаревського, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Київ : Талком, 2018. 578 с.
12. Поліщук В.М. Соціальна психологія: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. 217 с.
13. Слюсаревський М.М, Хазратова Н.В. Психологія груп: навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2022. 164 с.
14. Соціальна психологія: навч.-метод. посіб. / за ред. Л.Е.Орбан, В.Д.Хруща. Івано-Франківськ: Прикарпатський ун-т, 2014. 102 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: посіб. К., 2010. 125 с.
2. Варій М. Й. Психологія : підручник Львів : Львівська політехніка, 2017. 290 с.

3. Каганець І.В. Психологічні аспекти в менеджменті: типологія Юнга, соціоніка, психоінформатика Київ-Тернопіль: Мандрівець-Port-Royal, 2017. 204 с.
4. Кальба Я. Є. Психологія мас : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 208 с.
5. Коваль А.П. Ділове спілкування: навч. посіб.. К.: Либідь, 2012. 280 с.
6. Корольчук М.С. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: навч. посіб. К.: Ельга Ніка-ентр, 2014. 318 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
8. Мітіна С.В. Психологія особистості : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ліра-К, 2020. 273 с.
9. Москалець В.П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Сварог, 2019. 262 с.
10. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посібник для студ. вищ. пед. закладів освіти / П. А. М'ясоїд. Міжнародний фонд "Відродження". Київ : Вища школа, 2019. 479 с.
11. Пірен М.І. Основи конфліктології: навч. посіб. К., 2017. 278 с.
12. Психологічна енциклопедія. Від А до Я / упоряд. Степанов О.М. Київ : Академвидав, 2016. 424 с.
13. Семіченко В.А. Психологія спілкування. К.: «Магістр-S», 2016. 152 с.
14. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 278 с.
15. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія. Як допомогти собі та іншим : навч. посіб. Київ : Наукова думка, 2000. 189 с.
16. Чмут Т.К. Культура спілкування: навч. посіб. Хмельницький: ХІРУП, 1999. 358 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://core.ac.uk/download/pdf/84273702.pdf>
2. <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/13140/1/Gritsenko.pdf>
3. <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v9/i12/8.pdf>
4. <http://www.kdu.edu.ua/statti/2008-1/150.pdf>
5. https://library.udpu.edu.ua/library_files/414683.pdf
6. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
7. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/text-all16062020ok.pdf>

ОНОВЛЕНО :

Доцентка кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання, кандидатка психологічних наук, доцентка
22 серпня 2022 року

_____ Оксана ГУМЕНЮК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання 23 серпня 2022 року, протокол № 1 від 23 серпня 2022 року,

Завідувач кафедри

23 серпня 2022 року

_____ Леонід ВИГОВСЬКИЙ